

ACTUACIONS DE L'HONORABLE COL·LEGI D'ARTISTES DE MANRESA DURANT EL SEGLE XVIII ASSUMPTES INTERNS

Ramon N. CORNET I ARBOIX

En la meua obra "FARMÀCIES I FARMACÈUTICS DEL SEGLE XIX A MANRESA", s'explica la constitució oficial de l'Honorable Col·legi d'Artistes de Manresa, format per Apotecaris, Cirurgians, Adroguers, Confiters i Candelers de Cera, la qual es va efectuar el 30 de setembre de l'any 1702 (1).

Durant el segle XVIII trobem la documentació que ens demostra l'activitat d'aquest estament manresà, i la manca de tal documentació, a partir de l'any 1714, que no retrobem fins als anys 30, reflecteix una conseqüència de l'aplicació a la nostra Ciutat del Decret de Nova Planta, que convertí els Gremis i Col·legis en instruments econòmics al servei del nou Estat, privant-los de tots els privilegis que posseïen (2).

Aquesta abundosa documentació ha estat classificada d'acord amb l'activitat desenvolupada pel Col·legi, i en aquesta comunicació ens ocupem dels assumptes interns d'aquest estament, dividits en els apartats:

- * Admissió de nous col·legiats i nomenament de Mestres.
- * Nomenament de càrrecs.
- * Noves Ordinacions.

ADMISSIÓ DE NOUS COL·LEGIATS I NOMENAMENT DE MESTRES

El 16 de març de 1718, redactant el document en llatí, i amb una fórmula que no seria la habitual durant el segle XVIII, els Cònsols de l'Honorable Col·legi d'Artistes de Manresa, Salvador Pujol, apotecari; Josep Gravalosa, cirurgià; Magí Sanmartí, candeler de cera; i Anton Pejoan, adroguer, juntament amb el clavari Josep Pla, adroguer, reconegueren que l'adroguer i candeler de cera Fruitós Morros va pagar 15 lliures i 12 sous, per la seva admissió al Col·legi i per la concessió del títol de Mestre en ambdues professions (3).

El 27 de desembre de 1738, també en llatí, però utilitzant la fórmula clàssica que perduraria fins al final de l'existència del Col·legi, que començava nomenant tots els col·legiats presents amb indicació dels respectius càrrecs i esmentant el lloc de reunió, que era el refectori del Convent de la Verge Maria del Carme, disculpant els absents i sense oblidar la presència dels representants de l'Autoritat local, presentava l'individu que pretenia el títol de Mestre. Es tractava de Joan López, de Sant Fruitós de Castelletsol, diòcesi de Vic, que presentava una certificació dels anys de pràctiques al costat d'un Mestre Cirurgià. Se l'havia sotmès a un examen realitzat per un mestre de la mateixa professió, el cirurgià Francesc Planas, que, en trobar-lo capaç i idoni se l'hi concedí el títol de Mestre, previ pagament de les taxes corresponents, que consistien en 20 lliures per la redempció d'un censal que el Col·legi pagava als jesuïtes, 4 lliures i 10 sous pels examinadors i notari i 1 lliura i 8 sous pel refresc que el nou Mestre obsequiava a tots els presents.

L'acta redactada pel Notari s'acabava amb les signatures de tots els presents, separant aquelles que eren dels col·legiats que ocupaven algun càrrec, de les restants.

En aquest cas concret s'esmenten els apotecaris Francesc Ribot, que era Cònsol, i el col·legiat Dionís de Bertràn (4).

L'any 1739 s'atorgà el títol de Mestre Adroguer i Candelero de cera a Pau Vall, amb la presència de l'apotecari Dionís de Bertràn, que aquell any ostentava el càrrec de Cònsol (5).

L'any següent, el jove Bonaventura Puig s'examinà per a l'obtenció del títol de Mestre Cirurgià, amb la supervisió del Cònsol Francesc Ribot, apotecari, i del col·legiat Dionís de Bertràn, entre altres (6).

A partir d'aquest any no trobem cap més concessió de mestries fins a l'any 1779 en què, ja redactat en castellà l'acta corresponent, constatem una nova faceta de l'activitat del col·legi, l'anomenada "Agregació" Ray que sol·licità mond Roca i Mas, natural de Berga i establert a Manresa,

on exercia el seu ofici d'adroguer i confiter que ha havia exercit a Barcelona, durant quatre anys, tres mesos i tretze dies al costat del Mestre Pau Pujol i Puigrubí, la qual cosa certificava amb un acte signat davant de Notari.

No obstant, la Junta del Col·legi no acceptà aquesta certificació adduint que faltava la fórmula del jurament per afiançar la veritat de la declaració. Es per això que el Col·legi donà sis dies de temps a Raymond Roca perquè presentés una altra declaració amb el corresponent jurament.

Els apotecaris que prengueren part en aquest acte foren Francesc Miquel Ribot, Fèlix Arseguet i Anton Arbués (7).

Tot aquest problema quedà resolt l'any següent, quan el Consell del Col·legi d'Artistes declarà: "...que en atención de tener hechos su aprendizaje y prácticas de este oficio en la forma que se requiere en vista de lo que resolvian la presente Junta es de su agrado".

El curiós és que el nomenessin Mestre en l'ofici de cerer, i no d'adroguer i confiter com havia sol·licitat l'any anterior.

Assistiren a aquesta Junta els apotecaris: Valentí Vallcendrera, menor, Francesc Miquel Ribot i Anton Arbués (8).

Els anys 1783, 1785 i 1788 els actes es redactaran en català i en ells trobem la concessió dels títols d'adroguer i candeler de cera a Tomàs Pla, Salvador Sanmartí, Domènec Bohigas, Joaquim Pla, Francesc Garriga, Carles Davesa, Damià Dalmau i Joan Llobet. Assistiren a aquest nomenament de mestres els apotecaris: Valentí Vallcendrera, menor, Fèlix Arseguet, Valentí Vallcendrera, major, Francesc Miquel Ribot, Anton Arbués i Josep Pejoan (9).

L'any 1791 trobem un altra cas d'agregació, el del Llicenciat en Cirurgia, exercint ja la seva professió a la nostra Ciutat, Galetà Oliveras.

Acompanyà a la seva sol·licitud de Mestre, el seu títol expedit el 7 de juliol de 1783 pel President i Director del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona. Atenent aquesta circumstància, se'l dispensà de l'examen corresponent, però no del pagament de les taxes, les quals consistien en 2

lliures i 10 sous per ésser fill d'un col·legiat (Francesc Oliveras), més 5 lliures i 12 sous pels Còsols i 1 lliura i 8 sous pel Col·legi.

Una vegada complides aquestes formalitats, la Junta del Col·legi declarà: "...donant-li totas las facultats de exercir en esta Ciutat lo art de Cirurgiá ab botiga de Barberia al igual dels demás Mestres Cirurgians...".

Assistiren els apotecaris: Francesc Miquel Ribot, Anton Arbués, Josep Pejoan i Valentí Vallcendrera (10).

El 31 de maig i el 21 de juny del mateix any es produïren dues agregacions més dels dos cirurgians Albert Planas i Anton Busquer, ambdós Llicenciats en Cirurgia, títol que exhibiren davant la Junta del Col·legi i per aquesta raó no se'ls va examinar (11).

L'any 1794 es produí una variant en l'adjudicació del títol de Mestre Confiter i Cerer en la persona de Fèlix Dabesa, fill d'un col·legiat. Atenent que es va allistar voluntàriament a les Partides de Paisans que vigilaven les fronteres del Corregiment de Manresa per tal d'evitar l'entrada dels francesos i d'acord amb la crida de la Junta de Barcelona que en el seu apartat 7è deia:

"Que se procurará que por parte de los Colegios y Gremios de esta Capital se les tenga consideración en la carrera y Maestria de los respectivos Artes y Oficios, habiendo cumplido el Aprendizaje" (12) li atorgaren el títol de Mestre, amb l'exempció de les taxes que normalment es cobraven a excepció del pagament a l'Agutzil i Notari.

Com a única condició per a gaudir d'aquesta excepció se li imposà que "... no se separe de este servicio, se conduzca fielmente y presente los abonos de su Gefe o Comandante, en cuyo caso y no en otra manera se le librará el auto de Mestria del Oficio de Cerero y Confitero, sin exigirle derechos algunos" (13).

Els primers títols de Mestre Apotecari que es concediren en el segle XVIII, correspongueren als germans Joan i Josep Ribot, fills del col·legiat Francesc Miquel Ribot, fet que es produí el 13 de març de 1795 (14).

Actuà com examinador dels dos germans, l'apotecari Anton Arbués, que els trobà hàbils, idonis i capaços essent de la mateixa opinió la resta d'individus i mestres apotecaris del Col·legi.

Pagaren en total, pel seu ingrés i mestria, 9 lliures i 10 sous cadascun, és a dir 2 lliures i 10 sous per la mestria, per ésser fills del mestre Francesc Miquel Ribot i les restants 7 lliures, pels Cònsols i Examinador.

El mateix dia s'examinà un altre aspirant a Mestre Apotecari, el jove manresà Josep Cortés i Coll. Per no ésser fill de cap col·legiat, pagà pel seu ingrés 10 lliures i 10 sous per la mestria, 4 lliures i 10 sous per la definició d'un censal, i 7 lliures per salaris i propines (14).

L'any següent, en el mes d'abril, s'anomenà Mestre en l'ofici de Candelero de cera i Adroguer Simó Dalmau, natural de Manresa (15).

Als pocs dies, un nou Mestre Apotecari és creat a instància d'un Cònsol del Col·legi, es tracta de Valentí Vallcendrera i Pons, fill i nét de dos Mestres Apotecaris, anomenats també Valentí.

La fórmula de creació és lleugerament diferent de les anteriors, ja que es declara que: "... Valentí Vallcendrera y Pons, natural de esta Ciudad, lo qual quedaba ya examinado en dita facultad de Apotecarios y de consegüent habil y capaz per exercir dit art segons que aixís en presencia de tots los convocats que son la major part del Colegio lo han expresado dits examinadores (Francesc Miquel Ribot i Josep Arbués), en virtud de lo qual y no tenint com han expresado no tenir ninguno de ellos ni otros del Colegio causa ni raho la menor per negarli la Mestria, lo han pasado Mestre e Individuo del Colegio..." (15).

El 3 d'octubre d'aquest any 1796 es produeix la separació dels cirurgians del Col·legi d'Artistes. En la corresponent reunió de Junta, Gaietà Oliveras, cirurgià, declarà que, segons les noves ordenances del Govern que regulaven les actuacions dels cirurgians, aquests s'havien de separar del Col·legi d'Artistes.

Tots els individus, per unanimitat, acceptaren aquesta proposició com a una ordre de la Superioritat. D'aquesta manera, el Col·legi d'Artistes quedava format solament per Apotecaris, Adroguers, Cerers i Confeters (16).

Les últimes Mestries concedides ja a finals del segle XVIII corresponen una, per l'ofici de Candelers de cera i Adroguer a Agustí Graell, l'any 1797 (17), i una altra, pel mateix ofici, a Ignasi Barjau, l'any 1800 (18).

També, aquest any, s'examinà de la facultat d'Apotecari el Batxiller en Filosofia i Medicina Bernat Pejoan, fill del Mestre Josep Pejoan. L'examinà l'Apotecari Anton Arbués (9).

Poc temps exercí, Bernat Pejoan, la professió d'Apotecari. La resta de la seva vida va dedicar-se a la seva altra professió de metge, trencant d'aquesta manera la llarga tradició d'Apotecaris en la seva família, i essent la causa de la desaparició per sempre més de l'Apotecaria Pejoan del carrer de Sant Miquel.

NOMENAMENTS DE CÀRRECS

La primera de les ordinations de la constitució de l'Honorable Col·legi d'Artistes manava:

"Primo per al dit efecte quiscun any lo die e festa de Santa Catharina martir que se celebra als 25 de Nbre. en presencia dels Collegiats convocats y congregats per lo Andador de dit Collegi, que ha de ser lo ultim examinat, de ordre dels Consols que aleshores se trobaran acabar llur carrech y lo primer any ab crida publica per la present ciutat se fara extracció de quatre Consols los quals com a Consols y com a cap de dit Collegi administren y governen aquell any dit carrech fins a la nova extraccio lo seguent any fahedora en la forma que se segueix.

Item. donant forma a la dita extraccio de Consol de dit Collegi suplican a V.S^a. que sian extrets aquells en aquest modo ço es que sian fetas dos bolsas diferents en la una de las quals sian posats en rodolins los noms dels Apotecaris y Cirurgians, y en l'altra los noms dels Adroguers y Candelers de Cera, y de cada una de ditas dos bolsas sia

feta extraccio, per un minyo, de dos rodolins y aquellas personas los noms de las quals seran trobats en dits rodolins sian Consols lo dit any de dit Col·legi... axí que quiscun any lo hage quatre Consols ço es dos de la bolsa de Apothecaris y Cirurgians y dos de la bolsa de Adroguers y Candelers de cera. I dits Consols així extrets sian forsats exceptar dit carrech y regir aquell per temps de un any sota pena de deu lliuras moneda barcelonesa... I las ditas dos bolsas sian recondidas a la caixa de dit Col·legi ahont estaran les demes cosas de aquell. I que ningu que sia estat Consol puga tornar a sero que primer no hage passat un any despres de haver acabat lo regiment de son carrech, y que tot temps sia hagut per Consol primer y que prechesca als demes lo mes antich en edat als quatre Consols de qualsevol de dits quatre estaments que sia y axí matex los restants tres Consols se prechescan y sian tinguts per son tercer y quart segons la major antiquitat y no per estaments" (20).

Totes les actuacions del Col·legi s'efectuaren en el refectori del Convent de Nostra Senyora del Carme, i, els primers anys, totes les actes recordaven que aquest estava sota la invocació dels Sants Cosme i Damià.

El nomenament de Còsols i altres càrrecs, com examinadors i síndics, es realitzà - tal com indicava la primitiva Constitució - el 25 de novembre, dia de Santa Caterina, i amb el ritual esmentat.

Dels primers anys del segle XVIII no hem trobat cap acta notarial que avalí aquests nomenaments. No obstant, en un document, redactat en llatí, amb data de 16 de març de 1718, i d'una manera molt succinta, ens diu: Salvador Pujol, farmacòpola, Josep Gravalosa, cirurgià, Magí Sanmartí, candelero de cera i Antoni Pejoan, adroguer, ciutadans de Manresa i Còsols de l'Honorable Col·legi d'Artistes (21).

Passa un llarg període sense cap notícia de que es complís el que manava la Constitució, cosa que fa suposar que no s'anomenava cap càrrec per regir el Col·legi. És a partir de l'any 1776 quan es reprèn el sorteig anual seguint escrupulosament el ritual ordenat.

Aquest any i sense que s'expliqui exactament la seva

raó, es reuneix el Col·legi en Capítol el mes de Febrer, en lloc de fer-ho el mes de novembre i es nomenen els càrrecs corresponents al 1776, la qual cosa significa que durant dos mesos no hi hagué ningú que regís l'organització del Col·legi.

De la primera bossa sortiren les boles amb els noms de Jaume Arsaguet, apotecari, i Francesc Comas, cirurgia, per al càrrec de Cònsols, i com examinador per a l'ofici d'apotecari fou nomenat Francesc Ribot (22).

El 25 de novembre del mateix any, es normalitzaren els Capítols per aquest nomenament, i foren elegits Cònsols Valentí Vallcendrera, major, apotecari i Josep Arbués, cirurgia. Com examinador sortí l'apotecari Jaume Arsaguet (23).

El dia de Santa Caterina de l'any 1777, de la primera bossa sortiren els noms de Josep Pejoan, apotecari, i Antoni Oliveras, cirurgia, per a ocupar el càrrec de Cònsols per l'any següent, i com examinador d'apotecari Valentí Vallcendrera (24).

L'any 1778 foren nomenats Cònsols el cirurgia Magí Firmat i l'apotecari Francesc Miquel Ribot. Com a examinador: Valentí Vallcendrera, major (25).

L'any següent, el càrrec de Cònsol va ser per el Cirurgia Josep Tuneu i per a l'apotecari Fèlix Arseguet. El seu company de professió, Josep Pejoan, s'encarregà dels exàmens (26).

L'any 1780, la sort va ésser per Magí Firmat i Jaume Arseguet, Cònsols per els cirurgians i els apotecaris, respectivament. Per a examinador li tocà a Josep Pejoan, apotecari (27).

Els tres anys següents, 1781 (28), 1782 (29) i 1783 (30), amb la mateixa rutina, sortiren Cònsols els apotecaris Fèlix Arsaguet, Valentí Vallcendrera, menor, i Valentí Vallcendrera, major.

Els examinadors foren, respectivament, Jaume Arsaguet, Josep Pejoan i Fèlix Arsaguet.

L'any 1784 es produí un retard, ja que el Capítol es convocà el mes de desembre. Van ser nomenats Cònsols el cirurgià Josep Arbués i l'apotecari Fèlix Arsaguet. Com a examinador sortí l'apotecari Anton Arbués (31).

Els anys 1785 (32), 1786 (33), i 1787 (34) no es modificà, en absolut, la data elegida pel Capítol, ni pel ritual utilitzat pels nomenaments de Cònsols i Examinadors.

Els apotecaris, Anton Arbués, Fèlix Arsaguet i Valentí Vallcendrera foren respectivament els Cònsols per cada un d'aquests tres anys. Els Examinadors foren: Fèlix Arsaguet, Anton Arbués i, novament, Fèlix Arsaguet.

L'any 1788, la cerimònia s'avançà un dia: es celebrà el 24 de novembre. La primera bola correspongué al cirurgià Maurici Planas i la segona a Anton Arbués. Com a examinador sortí l'apotecari del carrer de Sant Miquel, Francesc Miquel Ribot (35).

Novament seguiren tres anys normals: 1789 (36), 1790 (37) i 1791 (38). Els Cònsols foren: Josep Pejoan, Francesc Miquel Ribot i Josep Pejoan. Com examinadors actuaren els apotecaris Valentí Vallcendrera, Fèlix Arsaguet i Anton Arbués.

L'any 1792, el Capítol es reuní el 26 de novembre, sortint elegits com a Cònsols David Mandrés, cirurgià que vivia al carrer de Sant Miquel, i l'apotecari Valentí Vallcendrera, del mateix carrer. Va repetir pel càrrec d'examinador Anton Arbués (39).

L'any següent, l'apotecari Anton Arbués va ésser elegit Cònsol, en companyia del cirurgià Albert Planas. Per a examinar de l'ofici d'apotecari sortí Josep Pejoan (40).

L'any 1796, novament es retardà la data del sorteig per als càrrecs de Cònsols i Examinadors, segurament per la novetat de la separació dels cirurgians del Col·legi d'Artistes.

El quart Cònsol s'havia de repartir entre els tres oficis que quedaren, i la sort havia de determinar quin ofici tindria dos Cònsols. Va ésser elegit Francesc Miquel Ribot, i com a examinador, Josep Pejoan (41).

L'any següent, ocuparen càrrecs els dos mestres apotecaris, Joan Ribot i Josep Cortés (42).

L'últim any d'aquest segle de què tenim notícies, el 1798, la sort decidí dos Cònsols apotecaris, Josep Pejoan i Francesc Miquel Ribot. Com examinador actuà Anton Arbués (43).

NOVES ORDINACIONS

A meitat del segle, exactament l'any 1756, el Col·legi d'Artistes convocà una Junta, que podem qualificar d'extraordinària, ja que en ella es redactaren unes noves ordinations, que completaven les antigues, i que havien de servir per a un millor funcionament d'aquest Col·legi.

Els apotecaris que assistiren a aquesta junta foren Josep Pejoan, com a Cònsol, i Francesc Ribot, Salvador Marot i Jaume Arsaguet, com a col·legiats.

La primera i la cinquena ordenació fan referència a temes religiosos. La primera obliga a tots els Mestres a anar personalment amb atxa encesa, a acompanyar el Misteri de la Santa Espina en la processó del Dijous Sant; la segona ordena l'assistència dels Mestres als enterraments "de Cosos y Albats dels Mestres y fills de Mestres".

Les penes per l'incompliment d'aquestes dues ordinations eren de dues lliures per la primera, i de deu sous per la segona.

Les restants ordinations són de caràcter professional.

La segona recorda que cada Mestre "... puga tenir en la present Ciutat ni sos Arrevals dos Botigas, aixis obertas com tancadas, si no una tant solament de oberta, sota pena de sinch lliuras per cada vegada será trobat o encontrat haver contravingut a la present deliberació..."

La tercera prohibeix la prestació del títol de Mestre "... a altre de qualsevol condició que sia per a tenir Botiga ni oberta ni tancada en la present Ciutat ni sos Arravals, sots pena de sinch lliuras de moneda barcelonesa..."

I, finalment, la quarta obliga als Mestres a pagar

tres lliures per cada aprenent que tinguin en el seu establiment.

El document acaba amb un suplicatori per a elevar aquestes ordinacions a decret d'obligat compliment "... suplican los Sobrenomenats Consols y Collegiats al Magnifich Senyor Tinent Corregidor de la present Ciutat y son Districte se dignia interposar a aquellas son Decret y authoritat y que las penas respectivament sobre establertas sian aplicadas en esta forma, so es una tercera part de lo dit Collegi, altre tercera part per lo oficial fara la execució per lo incurs de ditas penas y la altra tercera part per Sa Mag^a. (Deu lo gde.) per penas de camara y gastos de justicia..."

Aquest important document figura en una acta notarial trobada a l'Arxiu de l'Hospital, i que guardava l'apotecari Ribot en un calaix. Està registrada pel Notari Josep Ma Mas, substitut de Josep Mas i Casellas, el 3 de novembre de 1795 (44).

DOCUMENTS CONSULTATS A L'ARXIU HISTÒRIC DE PROTOCOLS MANRESANS (AHPM)

AHPM. Notari:	Joan Abadal,	28 de febrer de 1776.
"	" :	" " 25 de novembre de 1776
"	" :	" " 25 de novembre de 1777
"	" :	" " 25 de novembre de 1778.
AHPM. Notari:	Tomàs Coma	25 de novembre de 1782
"	" :	" " 25 de novembre de 1787.
"	" :	" " 11 d'abril de 1796
"	" :	" " 17 de maig de 1796.
"	" :	" " 27 de maig de 1796
"	" :	" " 3 d'octubre de 1796.
"	" :	" " 25 de novembre de 1797.
"	" :	" " 25 de novembre de 1798.
"	" :	" " 13 de maig de 1800.
"	" :	" " 28 d'agost de 1800.
AHPM. Notari:	Josep Mas	26 de novembre de 1792.
AHPM. Notari:	Francesc Raurés	25 de novembre de 1781.
"	" :	" " 24 de novembre de 1788
"	" :	" " 25 de novembre de 1789
"	" :	" " 26 de desembre de 1788.
"	" :	" " 13 de març de 1795.

AHPM. Notari: Pau Raurés, 17 de setembre de 1779.
 " " : " " 25 de novembre de 1779.
 " " : " " 16 d'abril de 1780.
 " " : " " 15 de novembre de 1780.
 " " : " " 8 de juliol de 1783.
 " " : " " 25 de novembre de 1783.
 " " : " " 27 de desembre de 1784.
 " " : " " 8 de novembre de 1785.
 " " : " " 25 de novembre de 1785.
 " " : " " 27 de setembre de 1786.
 " " : " " 27 de novembre de 1786.
 " " : " " 14 d'abril de 1788.
 " " : " " 25 d'abril de 1788.
 " " : " " 27 de desembre de 1788.
 " " : " " 25 de novembre de 1790.
 " " : " " 13 de març de 1791.
 " " : " " 25 de novembre de 1791.
 " " : " " 31 de maig de 1791.
 " " : " " 21 de juny de 1791.
 " " : " " 25 de novembre de 1793.
 " " : " " 28 de març de 1794.
 AHPM. Notari: Josep Anton Sala, 16 de març de 1718.
 " " : " " " 27 de desembre de 1738.
 " " : " " " 15 de novembre de 1739.
 " " : " " " 19 de febrer de 1740.
 " " : " " " 6 d'abril de 1765.

BIBLIOGRAFIA

Cornet i Arboix, Ramón N. "Farmàcies i Farmacèutics del segle XIX a Manresa". Caixa d'Estalvis de Manresa 1987.

Rovira i Virgili, Antoni. "Història de Catalunya" La gran Enciclopedia Vasca, Bilbao, 1979.

Sarret i Arbós, Joaquim. "Historia de la Industria. del Comerç i dels Gremis de Manresa". Imprenta de Sant Josep. Manresa, 1923.

NOTES

- (1) Ramon N. Cornet i Arboix. "Farmàcies i Farmacèutics del segle XIX a Manresa", Caixa d'Estalvis de Manresa, 1987. Pàg. 25, 26, 27 i 28.
- (2) Rovira i Virgili, Antoni. "Història de Catalunya". La Gran Enciclopèdia Vasca. Bilbao 1979. Pàg. 569. 572 i 573.
- (3) AHPM. Notari: Josep Sala, 16 de març de 1718.
- (4) AHPM. Notari: Josep Sala, 27 de desembre de 1738.
- (5) AHPM. Notari: Josep Sala, 15 de novembre de 1739.
- (6) AHPM. Notari: Josep Sala, 19 de febrer de 1740.
- (7) AHPM. Notari: Pau Raurés, 17 de setembre de 1779.
- (8) AHPM. Notari: Pau Raurés, 16 d'abril de 1780.
- (9) AHPM. Notari: Pau Raurés, 9 de juliol de 1783.
 AHPM. " : " " 8 de novembre de 1785.
 AHPM. " : " " 27 de setembre de 1786.
 AHPM. " : " " 14 d'abril de 1788.
 AHPM. " : " " 25 d'abril de 1788.
 AHPM. " : Francesc Raurés, 24 de novembre de 1788.
 AHPM. " : " " 26 de desembre de 1788.
 AHPM. " : Pau Raurés, 27 de desembre de 1788.
- (10) AHPM. " : " " 13 de març de 1791.
- (11) AHPM. " : " " 31 de maig de 1791.
 AHPM. " : " " 21 de juny de 1791.
- (12) Rovira i Virgili. "Història de Catalunya". La gran enciclopèdia Vasca. Bilbao 1980. Vol. IX. Pàg. 185.
- (13) AHPM. Notari: Pau Raurés, 28 de març de 1794.
- (14) AHPM. Notari: Francesc Raurés, 13 de març de 1795.

- (15) AHPM. Notari: Tomàs Coma, 11 d'abril de 1796.
AHPM. " : " " 27 de maig de 1796.
- (16) AHPM. " : " " 3 d'octubre de 1796.
- (17) AHPM. " : " " 17 de maig de 1796.
- (18) AHPM. " : " " 28 d'agost de 1800.
- (19) AHPM. " : " " 13 de maig de 1800.
- (20) Sarret i Arbós, Joaquim. "Història de la Indústria, del Comerç i dels Gremis de Manresa". Impremta i Enquadernacions de Sant Josep. Sobrerroca 25-27, Manresa. 1923. Pàg. 148 i següents.
- (21) AHPM. Notari: Josep Sala, 16 de març de 1718.
- (22) AHPM. Notari: Joan Abadal, 28 de febrer de 1776.
- (23) AHPM. " : " " 25 de novembre de 1776.
- (24) AHPM. " : " " 25 de novembre de 1777.
- (25) AHPM. " : " " 25 de novembre de 1778.
- (26) AHPM. " : Pau Raurés, 25 de novembre de 1779.
- (27) AHPM. " : " " 25 de novembre de 1780.
- (28) AHPM. " : Francesc Raurés, 25 de novembre de 1781.
- (29) AHPM. " : Tomàs Coma, 25 de novembre de 1782.
- (30) AHPM. " : Pau Raurés. 25 de novembre de 1783.
- (31) AHPM. " : " " 17 de desembre de 1784.
- (32) AHPM. " : " " 25 de novembre de 1786.
- (33) AHPM. " : " " 27 de novembre de 1786.

- (34) AHPM. Notari: Tomàs Coma, 25 de novembre de 1787.
- (35) AHPM. " : Francesc Raurés, 24 de novembre de 1788.
- (36) AHPM. " : " " 25 de novembre de 1789.
- (37) AHPM. " : Pau Raurés, 25 de novembre de 1790.
- (38) AHPM. " : " " 25 de novembre de 1791.
- (39) AHPM. " : Josep Mas, 26 de novembre de 1792.
- (40) AHPM. " : Pau Raurés, 25 de novembre de 1793.
- (41) AHPM. " : Tomàs Coma, 3 d'octubre de 1796.
- (42) AHPM. " : " " 25 de novembre de 1792.
- (43) AHPM. " : " " 27 de novembre de 1798.
- (44) AHPM. " : Josep Anton Sala, 6 d'abril de 1756.

RESUM

Actuacions de l'Honorable Col·legi d'Artistes de Manresa durant el Segle XVIII corresponents a assumptes interns, tals com: Admissió de nous col·legiats, nomenaments de Mestres, sorteig de càrrecs en què es fa referència a la separació dels cirurgians d'aquest Col·legi, i, finalment s'estudien unes noves ordinacions, complementàries de les que van donar-se en la fundació del Col·legi.

RESUMEN

Actuaciones del Honorable Colegio de Artistas de Manresa durante el siglo XVIII, correspondientes a asuntos internos del mismo: admisión de nuevos colegiados, nombramiento de Maestros, sorteo de cargos en los que se aprecia la separación de los cirujanos de este Colegio. Y finalmente se estudian unas nuevas ordenanzas que complementan a las que fueron dadas cuando se fundó el Colegio.

SUMMARY

Legal proceedings of the Honourable Artists Institute of Manresa in the eighteenth century concerning its internal affairs such as the acceptance of new members and the Masters designation, and also to some offices in which the separation of Surgeons from this Institute is allude, and, finally, the new ordinances rounding off those which were already set up when the Institute was founded.